

Agnieszka Sompolska-Rzechuła, Iwona Bąk

Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie

ZASTOSOWANIE KLASYFIKACJI DYNAMICZNEJ DO OCENY ZMIAN POZIOMU ATRAKCYJNOŚCI TURYSTYCZNEJ POWIATÓW WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO

Streszczenie: Celem artykułu jest próba określenia tendencji rozwoju powiatów pod względem poziomu atrakcyjności turystycznej oraz wydzielenie grup typologicznych badanych obiektów o podobnym poziomie dynamiki badanego zjawiska. Do klasyfikacji dynamicznej wykorzystano funkcje trendu oraz macierz odległości dla danych przekrojowo-czasowych, na podstawie której sporządzono dendrogram hierarchicznej klasyfikacji powiatów metodą Warda. Analiza dotyczy lat 1999-2008.

Słowa kluczowe: atrakcyjność turystyczna, klasyfikacja dynamiczna, metoda Warda.

1. Wstęp

Istnieje wiele czynników, które wpływają na to, że ruch turystyczny w danym rejonie (województwie, powiecie, gminie) jest duży, a w innym nie występuje prawie wcale. Zespół tych czynników nazywamy turystyczną atrakcyjnością terenu, na którą składają się [Rogalewski 1977, s. 8]:

- 1) cechy środowiska przyrodniczego, stanowiące podstawowy element walorów turystycznych,
- 2) dobre powiązania pod względem komunikacyjnym, tj. dostępność komunikacyjna,
- 3) wyposażenie w urządzenia zaspokajające potrzeby turystów w zakresie noclegu, wyżywienia, rozrywek, tj. zagospodarowanie turystyczne,
- 4) infrastruktura społeczna dla ludności miejscowej.

Kompleksowe występowanie wymienionych czynników zaspokaja zapotrzebowanie turystów, a obszar, miejscowość czy szlak stają się atrakcyjne turystycznie. Czynnikiem podstawowym, decydujących o atrakcyjności turystycznej terenu, są niewątpliwie walory przyrodnicze. Ruch turystyczny może – jakkolwiek tylko w pewnych formach i w ograniczonych rozmiarach – występować nawet na terenach

niezagospodarowanych turystycznie i trudno dostępnych pod względem komunikacyjnym, jeśli tereny te mają znaczne walory turystyczne.

Celem artykułu jest próba określenia tendencji rozwoju powiatów pod względem poziomu atrakcyjności turystycznej oraz wydzielenie grup typologicznych badanych obiektów o podobnej dynamice badanego zjawiska. Prowadzenie analiz w ujęciu dynamicznym pozwala na uchwycenie powiązań między różnymi obiektami, dzięki czemu możliwa jest prawidłowa klasyfikacja obiektów społeczno-gospodarczych. Do klasyfikacji dynamicznej wykorzystano funkcje trendów mierników taksonomicznych oraz macierz odległości dla danych przekrojowo-czasowych.

2. Charakterystyka materiału badawczego

Badaniu poddano 21 powiatów zlokalizowanych w województwie zachodniopomorskim. Do analizy wykorzystano 13 cech (wskaźników) wpływających na atrakcyjność turystyczną powiatów. Wybór cech podyktowany został analizą merytoryczną oraz dostępnością danych statystycznych. Badanie dotyczyło lat 2002-2009 i objęło następujące cechy diagnostyczne:

- X_1 – lesistość (w %),
  - X_2 – powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona (w %) powierzchni ogólnej,
  - X_3 – liczba pomników przyrody (na km^2 powierzchni powiatu),
  - X_4 – powierzchnia użytków ekologicznych (w % powierzchni ogólnej),
  - X_5 – ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków (w % ludności ogółem),
  - X_6 – emisja zanieczyszczeń pyłowych powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych (w tys. t na km^2 powierzchni powiatu),
  - X_7 – emisja zanieczyszczeń gazowych powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych (w tys. t na km^2 powierzchni powiatu),
  - X_8 – długość dróg publicznych powiatowych o twardej nawierzchni (w km na km^2 powierzchni powiatu),
  - X_9 – liczba mieszkań oddanych do użytku (na 10 tys. ludności),
  - X_{10} – liczba aptek (na 10 tys. ludności),
  - X_{11} – liczba miejsc noclegowych (na 1000 mieszkańców),
  - X_{12} – liczba ludności (na 1 placówkę biblioteczną),
  - X_{13} – gęstość zaludnienia (w osobach na km^2 powierzchni powiatu).
- Wszystkie cechy charakteryzują się dużą zmiennością (ponad 20%).

3. Metoda badawcza

Badania dynamiczne, służące do porównań rozwoju obiektów w pewnym przedziale czasowym, mogą dotyczyć podziału zbioru obiektów [Strahl 2006, s. 213]:

- a) na klasy, w każdym momencie obserwacji $t = 1, \dots, T$,
- b) w zadanym przedziale czasowym od $t = 1$ do $t = T$,
- c) w zadanych momentach czasu t ; t^* ($t^* = 2, 3, \dots, T$) $t + 1, \dots, T$.

„W pierwszym i trzecim przypadku celem klasyfikacji jest podział zbioru obiektów na jednorodny klasy, przy zadanym kryterium podobieństwa obiektów, w każdym momencie obserwacji lub w wybranych momentach obserwacji. W przypadku drugim chodzi o podział zbioru obiektów na zbiory jednorodne, przy czym podobieństwo powinno być określone poprzez tendencje zachowania się obiektu w całym badanym okresie. Tendencje te wyznaczają wartości cech, które charakteryzują klasyfikowane obiekty. Te trzy podejścia określają ramy klasyfikacji dynamicznej, a ich procedura powinna wychodzić od macierzy danych przekrojowo-czasowych o postaci” [Strahl 2006, s. 213]:

$$\mathbf{X} = [x_{nk}^t], \quad (1)$$

gdzie x_{nk}^t – realizacja k -tej cechy w n -tym obiekcie w t -tym momencie czasowym.

Klasyfikacja dynamiczna powinna prowadzić do podziału na zbiory obiektów podobnych z uwzględnieniem czynnika czasu. Można do tego celu zaproponować wiele podejść¹. Jedno z nich wykorzystuje metody porządkowania liniowego (por. [Gatnar, Walesiak (red.) 2004; Panek 2009]). W podejściu tym znajdują zastosowanie funkcje trendu oraz macierze odległości dla danych przekrojowo-czasowych.

Punktem wyjścia w tworzeniu klasyfikacji dynamicznej jest utworzenie miernika rozwoju w ujęciu dynamicznym, który jest funkcją [Nowak 1990, s. 162-169]:

$$Z = f(X_1, X_2, \dots, X_K) \quad (2)$$

przekształcającą trójwymiarową macierz obserwacji $\mathbf{X}$ w macierz $\mathbf{Z}$ o wymiarach $[N \times T]$, mającą postać:

$$\mathbf{Z} = \begin{bmatrix} z_{11} & z_{12} & \dots & z_{1T} \\ z_{21} & z_{22} & \dots & z_{2T} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ z_{N1} & z_{N2} & \dots & z_{NT} \end{bmatrix}. \quad (3)$$

W macierzy tej z_{it} jest taksonomicznym miernikiem rozwoju obiektu O_i w jednostce czasu t .

Aby skonstruować taksonomiczny miernik rozwoju w ujęciu dynamicznym, należy przeprowadzić normalizację cech diagnostycznych. W pracy zastosowano

¹ Interesujące propozycje zostały zawarte w pracy [Zeliaś 2000].

metodę unitaryzacji zerowanej [Kukuła 2000]. Po dokonaniu normalizacji wyznaczono taksonomiczne mierniki rozwoju w następujący sposób:

$$z_{it} = \frac{1}{K} \sum_{k=1}^K z_{ik}^t . \quad (4)$$

Znajomość kształtowania się taksonomicznego miernika rozwoju z_{it} dla porównywanych obiektów $O_1, O_2, \dots, O_N$ w ustalonym przedziale czasu $[1, T]$ pozwala na oszacowanie dynamiki badanego zjawiska w tych obiektach, tj. przeciętnej zmiany tego zjawiska oraz jego przeciętnego tempa zmian.

Miarą przeciętnych zmian wartości miernika taksonomicznego dla i -tego obiektu jest parametr b_i trendu liniowego:

$$\hat{Z}_i = a_i + b_i t . \quad (5)$$

Natomiast przeciętne tempo zmian jest wielkością:

$$c_i = C_i - 1 , \quad (6)$$

gdzie C_i jest parametrem trendu wykładniczego:

$$\hat{Z}_i = d_i C_i^t . \quad (7)$$

Wydzielenie grup typologicznych obiektów o zbliżonym poziomie dynamiki badanego zjawiska oparte jest na ciągu zawierającym wartości b_i lub c_i uporządkowane według nierosnących wartości. W poszczególnych grupach typologicznych znajdują się obiekty o wartościach miernika rozwoju z następujących przedziałów [Nowak 1990, s. 93]:

- grupa 1: $z_i \geq \bar{z} + s_z$,
- grupa 2: $\bar{z} + s_z > z_i \geq \bar{z}$,
- grupa 3: $\bar{z} > z_i \geq \bar{z} - s_z$,
- grupa 4: $z_i < \bar{z} - s_z$.

Dla porównania tempa zmian badanego zjawiska w zbiorze klasyfikowanych obiektów stosuje się miarę odległości [Nowak 1990, s. 164]:

$$d_{ij} = \frac{c_i - c_j}{\max(c_i, c_j)} . \quad (8)$$

Miara ta przybiera wartości z przedziału $\langle 0, 1 \rangle$. Mniejsze jej wartości wskazują na większe podobieństwo obiektów O_i oraz O_j ze względu na tempo zmian badane-

go zjawiska. Miara ta może pełnić rolę odległości między obiektami. Dla wszystkich par obiektów otrzymuje się macierz odległości tempa zmian badanego zjawiska:

$$\mathbf{D} = \begin{bmatrix} 0 & d_{12} & \dots & d_{1N} \\ d_{21} & 0 & \dots & d_{2N} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ d_{N1} & d_{N2} & \dots & 0 \end{bmatrix}. \quad (9)$$

Na podstawie tej macierzy można dokonać, za pomocą dowolnej procedury taksonomicznej, podziału obiektów na grupy typologiczne o zbliżonej dynamice zjawiska.

W klasyfikacji dynamicznej badanego zjawiska wiele informacji uzyskuje się, porównując wahania losowe taksonomicznego miernika rozwoju w klasyfikowanych obiektach. Miarą natężenia wahań losowych w przedziale $[1, T]$ jest współczynnik zmienności losowej trendów taksonomicznych mierników rozwoju porównywanych obiektów:

$$w_i = \frac{s_{e_i}}{\bar{z}_i}, \quad (10)$$

gdzie $\bar{z}_i$ jest średnią arytmetyczną miernika rozwoju obiektu O_i w przedziale czasu $[1, T]$, s_{e_i} odchyleniem standardowym reszt trendu miernika rozwoju i -tego obiektu:

$$s_{e_i} = \sqrt{\frac{1}{T} \sum_{t=1}^T (e_{it} - \bar{e}_i)^2},$$

a e_{it} oznaczają reszty trendu taksonomicznego miernika rozwoju i -tego obiektu, czyli odchylenia rzeczywistych wartości z_{it} tego miernika od jego wartości teoretycznych $\hat{z}_{it}$ wyznaczonych z równania trendu. Wyższe wartości współczynnika w_i wskazują na większe wahania losowe w czasie poziomu badanego zjawiska. Współczynnik ten może być podstawą do wydzielenia grup obiektów o podobnym zakresie wahań losowych taksonomicznego miernika rozwoju, taka klasyfikacja obiektów jest wykorzystywana w ocenie stabilności analizowanego zjawiska w czasie.

4. Klasyfikacja powiatów

W tabeli 1 przedstawiono taksonomiczne mierniki poziomu atrakcyjności turystycznej powiatów województwa zachodniopomorskiego z uwzględnieniem cech diagnostycznych podanych w charakterystyce materiału badawczego. Na ich pod-

stawie oszacowano dynamikę badanego zjawiska w powiatach, wyznaczając oceny parametrów trendu liniowego i wykładniczego.

Tabela 1. Taksonomiczne mierniki poziomu atrakcyjności turystycznej powiatów województwa zachodniopomorskiego w latach 2002-2009

Powiaty	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Białogardzki	0,465	0,390	0,465	0,435	0,450	0,448	0,431	0,288
Choszczeński	0,542	0,461	0,537	0,448	0,530	0,530	0,529	0,232
Drawski	0,530	0,454	0,544	0,478	0,546	0,518	0,546	0,253
Goleniowski	0,452	0,405	0,473	0,401	0,475	0,469	0,489	0,227
Gryficki	0,496	0,447	0,500	0,427	0,494	0,489	0,512	0,268
Gryfiński	0,512	0,411	0,495	0,432	0,505	0,463	0,498	0,304
Kamieński	0,634	0,546	0,642	0,610	0,590	0,589	0,613	0,317
Kołobrzeski	0,674	0,581	0,662	0,614	0,667	0,597	0,669	0,439
Koszaliński	0,555	0,490	0,578	0,514	0,579	0,579	0,583	0,382
Łobeski	0,422	0,387	0,462	0,385	0,454	0,434	0,449	0,220
Myśliborski	0,563	0,508	0,581	0,510	0,567	0,558	0,565	0,275
Policki	0,496	0,425	0,444	0,360	0,375	0,409	0,407	0,335
Pyrzycki	0,397	0,331	0,435	0,360	0,398	0,406	0,423	0,156
Sławieński	0,460	0,423	0,515	0,473	0,501	0,517	0,515	0,268
Stargardzki	0,464	0,413	0,485	0,435	0,496	0,469	0,495	0,277
Szczecinecki	0,398	0,485	0,548	0,487	0,548	0,513	0,537	0,308
Świdwiński	0,509	0,443	0,536	0,457	0,510	0,496	0,484	0,233
Wałecki	0,536	0,474	0,603	0,543	0,593	0,573	0,569	0,291
Koszalin	0,645	0,581	0,579	0,567	0,535	0,529	0,549	0,556
Szczecin	0,360	0,347	0,291	0,284	0,209	0,239	0,266	0,506
Świnoujście	0,483	0,446	0,472	0,497	0,531	0,448	0,491	0,482

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych GUS [Województwo zachodniopomorskie... 2003-2010].

Wartości oszacowanych parametrów, tj. przeciętnego przyrostu miernika taksonomicznego b_i oraz przeciętnego tempa zmian c_i , zostały wykorzystane do utworzenia liniowego porządkowania powiatów oraz wydzielenia grup typologicznych o zbliżonej dynamice taksonomicznych mierników rozwoju (tab. 2).

Uporządkowania powiatów według przeciętnego przyrostu miernika taksonomicznego b_i oraz przeciętnego tempa zmian c_i nie różnią się znacząco, pozycje powiatów w większości pokrywają się. Wyodrębnione grupy powiatów są identyczne w obu przypadkach. Ponad 40% powiatów zaliczono do pierwszej i drugiej grupy, w których wartości b_i oraz c_i są wyższe od wartości przeciętnych współczynników kierunkowych wyznaczonych funkcji trendu. Oznacza to, że z roku na rok następuje przeciętny wzrost wartości taksonomicznych mierników rozwoju, a tym samym poprawa wartości cech opisujących atrakcyjność turystyczną powiatów. Obiekty z tych grup charakteryzują się szybszym tempem wzrostu wartości cech w porównaniu z powiatami z grup pozostałych.

Tabela 2. Uporządkowanie powiatów województwa zachodniopomorskiego według dynamiki zmian poziomu atrakcyjności turystycznej w latach 2002-2009

Liniove porządkowanie powiatów							
na podstawie trendu liniowego		na podstawie trendu wykładniczego		na podstawie wahań losowych dla trendu liniowego		na podstawie wahań losowych dla trendu wykładniczego	
powiat	b_i	powiat	c_i	powiat	w_i	powiat	w_i
Szczecin	1,000	Świnoujście	1,000	Szczecin	0,276	Szczecin	0,278
Świnoujście	0,915	Szczecin	0,962	Pyrzycki	0,211	pyrzycki	0,222
Szczecinecki	0,672	szczecinecki	0,692	choszczeński	0,180	choszczeński	0,187
Koszaliński	0,564	koszaliński	0,647	goleniowski	0,176	goleniowski	0,181
Sławieński	0,491	koszalin	0,640	drawski	0,172	drawski	0,178
Stargardzki	0,479	kołobrzeski	0,489	walecki	0,170	walecki	0,175
Koszalin	0,446	stargardzki	0,464	łobeski	0,167	łobeski	0,172
Gryfiński	0,417	gryfiński	0,456	świdwiński	0,164	świdwiński	0,172
Białogardzki	0,401	sławieński	0,451	szczecinecki	0,164	sławieński	0,167
Goleniowski	0,395	białogardzki	0,416	sławieński	0,164	szczecinecki	0,165
Łobeski	0,387	policki	0,381	myśliborski	0,158	myśliborski	0,164
Gryficki	0,337	walecki	0,334	gryficki	0,148	gryficki	0,152
Pyrzycki	0,320	gryficki	0,315	stargardzki	0,144	kamieński	0,149
Walecki	0,319	goleniowski	0,283	kamieński	0,143	stargardzki	0,146
Policki	0,309	łobeski	0,268	gryfiński	0,131	gryfiński	0,132
Kołobrzeski	0,290	drawski	0,192	koszaliński	0,118	koszaliński	0,119
Drawski	0,233	myśliborski	0,155	białogardzki	0,111	białogardzki	0,114
Myśliborski	0,132	kamieński	0,143	kołobrzeski	0,104	kołobrzeski	0,106
Choszczeński	0,118	choszczeński	0,047	policki	0,077	policki	0,076
Świdwiński	0,110	świdwiński	0,045	Świnoujście	0,052	Świnoujście	0,052
Kamieński	0,000	pyrzycki	0,000	Koszalin	0,039	Koszalin	0,038

Źródło: obliczenia własne.

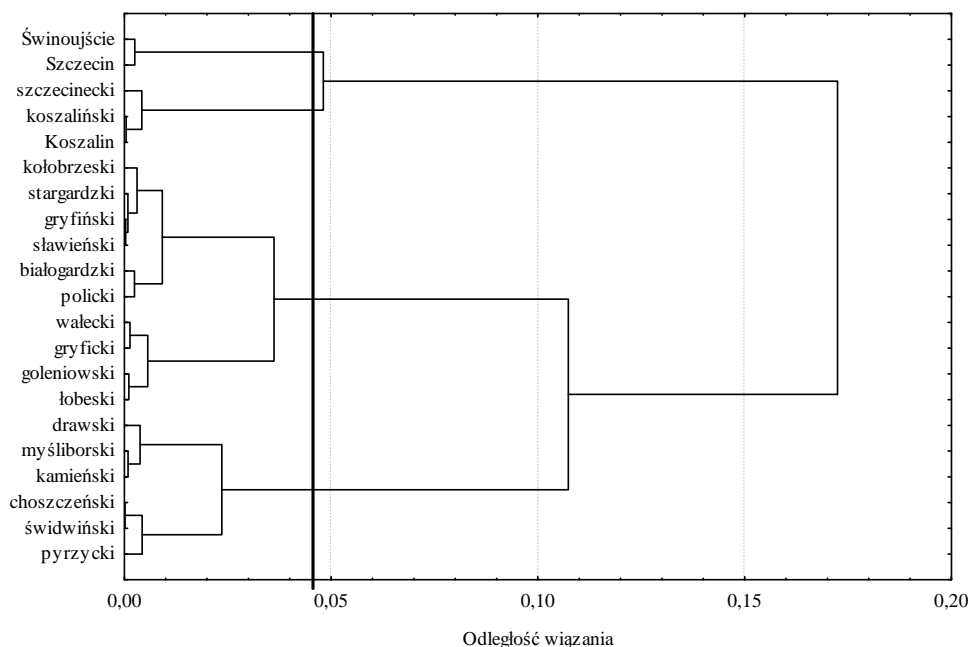
Liniove porządkowania powiatów bazujące na wahaniach losowych wyznaczonych na podstawie trendu liniowego i wykładniczego są bardzo zbliżone. Najwyższe wartości współczynnika zmienności losowej taksonomicznych mierników rozwoju w czasie otrzymano dla dwóch powiatów (Szczecin, pyrzycki), najniższą zaś dla powiatu Koszalin. Wyższą stabilnością atrakcyjności turystycznej w czasie charakteryzują się obiekty osiągające niższe wartości współczynnika w_i .

Dla porównania tempa wzrostu atrakcyjności turystycznej w powiatach województwa zachodniopomorskiego zastosowano miarę odległości według wzoru 8, na podstawie której wyznaczono macierz odległości tempa zmian badanego zjawiska dla wszystkich obiektów (wzór 9). Macierz tę wykorzystano do sporządzenia dendrogramu hierarchicznej klasyfikacji powiatów metodą Warda (rys. 1).

Analizując odległości pomiędzy obiektami, wyodrębniono cztery skupienia powiatów:

- skupienie 1: Świnoujście, Szczecin,
- skupienie 2: szczecinecki, koszaliński, Koszalin,

- skupienie 3: kołobrzeski, stargardzki, gryfiński, sławieński, białogardzki, policki, wałecki, gryficki, goleniowski, łobeski,
- skupienie 4: drawski, myśliborski, kamieński, choszczeński, świdwiński, pyrzycki.

Rys. 1. Dendrogram hierarchicznej klasyfikacji powiatów metodą Warda

Źródło: opracowanie własne.

Wyłonione klasy powiatów charakteryzują się podobną dynamiką wartości taksonomicznego miernika atrakcyjności turystycznej. Porównując skupienia otrzymane za pomocą metody Warda oraz liniowego porządkowania powiatów na podstawie trendu wykładniczego, zauważa się nieznaczne różnice w liczebnościach i składach wyodrębnionych klas. Dotyczą one przesunięć niektórych powiatów (szczecinecki, policki) do sąsiednich klas.

5. Podsumowanie

W artykule dokonano próby określenia tendencji rozwoju powiatów w województwie zachodniopomorskim pod względem atrakcyjności turystycznej oraz wydzielenia grup typologicznych badanych obiektów o zbliżonej dynamice badanego zjawiska.

Liniowe porządkowania i wydzielenie podobnych grup obiektów, zarówno według przeciętnego przyrostu miernika taksonomicznego i przeciętnego tempa zmian, jak i

metodą Warda, dały zbliżone wyniki. Na podstawie wyznaczonych współczynników wahań losowych trendów taksonomicznych mierników rozwoju można stwierdzić, że powiaty: policki, Świnoujście i Koszalin charakteryzują się najwyższą stabilnością atrakcyjności turystycznej w czasie. Natomiast niekorzystną sytuację pod względem stabilności zaobserwowano w dwóch powiatach: Szczecin i pyrzycki.

Przeprowadzenie tego rodzaju analiz może stanowić podstawę do określenia zasadności przewidywania wartości taksonomicznego miernika rozwoju badanego zjawiska.

Literatura

- Gatnar E., Walesiak M. (red.), *Metody statystycznej analizy wielowymiarowej w badaniach marketingowych*, Wyd. Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 2004.
- Kukuła K., *Metoda unitaryzacji zerowanej*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 2000.
- Nowak E., *Metody taksonomiczne w klasyfikacji obiektów społeczno-gospodarczych*, PWE, Warszawa 1990.
- Panek T., *Statystyczne metody wielowymiarowej analizy porównawczej*, SGH, Warszawa 2009.
- Rogalewski O., *Zagospodarowanie turystyczne*, Wyd. Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1977.
- Strahl D. (red.), *Metody oceny rozwoju regionalnego*, Wyd. Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 2006.
- Województwo zachodniopomorskie. Podregiony, powiaty, gminy*, Urząd Statystyczny w Szczecinie, Szczecin 2003-2010.
- Zeliaś A. (red.), *Taksonomiczna analiza przestrzennego zróżnicowania poziomu życia w Polsce w ujęciu dynamicznym*, Wydawnictwo AE w Krakowie, Kraków 2000.

THE USE OF DYNAMIC CLASSIFICATION IN THE ASSESSMENT OF CHANGES IN THE LEVEL OF TOURIST ATTRACTIVENESS OF THE DISTRICTS OF WEST POMERANIAN VOIVODESHIP

Summary: This articles attempts to determine the district developmental tendency in terms of its tourist attractiveness level and to select the typological groups of the objects of study with a similar dynamics level of the studied phenomenon. Trend functions and the measure of a distance between matrices of cross-sectional time data were used for the purpose of a hierarchical classification of districts presented as a dendrogram derived from the application of Ward method. The analysis concerns the years 1999-2008.